

Az abdominalis elhízás és a metabolikus kockázati tényezők összefüggésének vizsgálata a Dallas Heart Studyban

A Donald W. Reynolds Alapítvány – egyike az ötven legnagyobb amerikai magánalapítványnak – 2004-ben közleményben tudatta a világgal, hogy a Texas Heart Study további sikeres működése érdekében újabb jelentős nagyságú összeggel támogatja a Texas Egyetem Délnyugat Orvosi Központját. Az alapítvány 1999-ben a Texas Egyetemen létrehozott egy modern orvosi vizsgálóközpontot, a Donald W. Reynolds Cardiovascular Clinical Research Centert, amelynek eddig 42 – először 30 millió, majd utóbb még 12 millió – amerikai dollár adományt juttatott (1). Ez a 12 millió amerikai dollár manapság hozzávetőleg 2,6 milliárd jó magyar forintot ér. Csak emlékeztetőül: a hazai orvospéssel foglalkozó egyik nagy egyetem 2005-ben 377 millió forint alapítványi támogatást nyert el. A Donald W. Reynolds Alapítvány karitatív tevékenységét az a nemes eszme vezette, hogy a legfőbb amerikai haláloknak számító cardiovascularis halálozás visszaszorításához pontosan meg kell határozni azokat a betegségjegyeket, amelyek leginkább összefüggenek az atherosclerosis kapcsolatahoz bármely szövődmény, így például a balkamra-hypertrophia vagy a szívelégtelenség fellépésével. Az alapítványi program középpontjában a balkamra-hypertrophia kialakulásának kutatása, a vérnyomás, diabetes mellitus és a hyperlipidaemia gyógyszeres beállítás, a károsodott myocardium további romlásának megakadályozása, a regresszió elősegítése, tematikus betegoktatás és továbbképzés áll. A központhoz egy, a munkát segítő, az adatokat feldolgozó és archiváló statisztikai egység csatlakozik.

A vizsgált populáció

A Dallas Heart Studyt egyetlen vizsgálóközpontban végezték. A tanulmány a népesség különböző etnikai csoportjaiban tárta fel azokat a biológiai és szociális változókat, amelyek meghatározzák a cardiovascularis rendszer egészséges működését, illetve felelnek a betegség kialakulásáért. Dallas hozzávetőleg 840 000 fős, 18–65 éves lakosságát etnikai rétegződés és lakóhely szerint 10 területre osztották. A statisztikai értékelhetőség ér-

dekében az egyes területek határát úgy választották meg, hogy az elsöben az Afrikából származó amerikaiak lakosságára 96 % legyen, majd ez fokozatosan csökkenjen, s végül a tizedikben csupán 0,5%-nak bizonyuljon. A tíz területen véletlenszerűen kiválasztottak 15 000 lakost, majd megismerve őket, a populációt tovább szűkítették 6000 főre. A vizsgálatból kizárták például a Dallas területére közelmúltban beköltözőket vagy a munka miatt ingázókat.

A vizsgálat felépítése

A beválasztott személyekkel interjút készítettek a lakásukon (részletes orvosi és szociális anamnézist vettek fel), majd később 3400 lakosnál végeztek vér- és vizeletvizsgálatot, végezetül 2971 lakos részletes klinikai vizsgálata történt.

A vérvizsgálatok során tisztázták többek között:

- a lipidszinteket,
- a vércukorértéket,
- a CRP-t,
- az inzulinszintet,
- az inzulinrezisztenciát (HOMA-index).

A műszeres vizsgálat a következőket tartalmazta:

- vérnyomásmérés,
- 12 elvezetési EKG,
- mellkasi MRI (balkamra-izomtömeg és -funkció, aortatágulékonyság),
- elektronbeam CT (a koszorúér-atherosclerosis mérésének nem invazív módszere az erek kalciumtartalmának regisztrálásával),
- hasi MRI (subcutan és visceralis zsírtömeg mérése),
- MR-protonspektroszkópia (a máj zsírtartalmának vizsgálata),
- DXA (dual energy X-ray absorptiometry) (a regionális zsíreloszlás mérése, a teljes zsírtömeg, teljes zsírtömeg, csontok ásványianyag-tartalma).

Fontosnak tartották, hogy a vizsgált személyek leg-

A test zsírtartalmának kóros eloszlása jóval nagyobb kockázatot rejt, mint a teljes zsírtömeg nagysága.

Kivonat ismertetés. A teljes közlemény jelenleg csak elektronikus verzióban olvasható: Vega GL, Adams-Huet B, Peshock R, Willett D, Shah B, Grundy SM. Influence of body fat content and distribution on variation in metabolic risk. J Clin Endocrinol Metab 2006. Aug 22.

alább fele afroamerikai legyen, mivel az Amerikai Egyesült Államok fehér bőrű lakosaihoz képest a cardiovascularis betegségek visszaszorítása különösen a 65 év alatti afroamerikaiak körében sikertelen.

A tanulmány pontos esetválasztása okán a talált adatok általánosíthatók az Amerikai Egyesült Államok felnőtt lakosságára.

Adatok és jellemzők

A teljes vizsgált populáció 73,8%-a nem dohányzik; a dohányzók naponta átlagosan $\frac{3}{4}$ doboz cigarettát szívnak el. Alkoholt rendszeresen nem fogyaszt 12,4%-uk, de amíg a fehér nők között az arány 18,3%, a férfiak körében csupán 6,4%.

Diabeteses 6,9%-uk, hypertóniája 23,3%-nak ismert. Ez utóbbi rassz szerinti megoszlása már meglehetősen különbözött egymástól: az afroamerikai nők 39,5%-a, a férfiak 29%-a, a fehér nők 19%-a, a férfiak 21,8%-a tudott magasvérnyomás-betegségről. A viszonylag jó beállítást jelzi az, hogy az átlagvérnyomás 125/78 Hgmm volt.

A fehérek és az afroamerikai férfiak testtömegindexe 28,5–29 ttkg/m² között mozgott, az afroamerikai nők átlagértéke viszont 32,1 ttkg/m² volt; mindkét adat az elhízás járványszerű terjedését támasztja alá (2).

A nagyszabású és költségeket nem kímélő vizsgálatról a pubmed-en eddig 21 eredeti közlemény jelent meg, az utolsónak jelenleg elektronikus variánsa olvasható, s a test zsírtartalmának és eloszlásának a metabolikus kockázatra kifejtett hatását elemzi.

Vizsgált személyek: A Dallas Heart Studyban klinikai vizsgálaton átesett 2971 személy közül csak 1934 (643 afroamerikai nő, 418 fehér nő, 478 afroamerikai férfi, 395 fehér férfi) adatait elemezték. Kizárták ugyanis a cukorbetegeket, az afroamerikaiakon és a fehéreken kívül minden más rasszt, továbbá azokat, akik nem vettek részt az összes műszeres vizsgálaton.

Vizsgált kockázati tényezők: testmagasság, testtömeg, testtömegindex (BMI), derékbőség, vérnyomás, éhgyomri vérszék, vércukorszint, inzulinszint, C-reaktív protein, inzulinrezisztencia (HOMA-index).

Műszeres vizsgálatok: 12 elvezetéses EKG, mellkasi MRI, elektronbeam CT, hasi MRI, MR-protonspektroszkópia, DXA.

Eredmények

A vizsgált férfiak átlagéletkora 44 év, az afroamerikai nőké 43, a fehér nőké 46 év volt. Miközben a férfiak testtömegindexe 28 ttkg/m², az afroamerikai nőké 31 ttkg/m², a fehér nőké 27 ttkg/m². A fehér férfiak derékbősége szignifikánsan nagyobb, mint az afroamerikai férfiaké (100 vs. 97 cm), az af-

roamerikai nőké pedig a fehér nőkéénél volt nagyobb (97 vs. 89 cm).

A DXA-val mért teljes zsírtömeg a következőképpen alakult:

- afroamerikai férfiak: 18,4 kg, fehér férfiak: 21,7 kg,
- afroamerikai nők: 31,5 kg, fehér nők: 26,3 kg.

A nők alsó végtagjainak zsírtömege mindkét rasszban mintegy kétszerese volt a férfiakénak, miközben a nemek között különbség nem mutatkozott. A törzs zsírtömege afroamerikai nőkben 15,2 kg, fehér nőkben 13,2 kg, afroamerikai férfiakban 9,7 kg, fehér férfiakban 12,1 kg volt. Az MRI-vel mért hasi zsíreloszlás vizsgálatának eredménye szerint bár a nők hasi zsírtömege nagyobb a férfiakénál, annak zöme subcutan helyzetű. A férfiak intraperitonealis zsírmennyisége az afroamerikaiakban 1,3 kg, a fehérekben 1,7 kg, az afroamerikai és a fehér nőkben egyaránt 1,1 kg, s a különbség a két nem között szignifikáns mértékű ($p < 0,0001$).

A BMI és a haskörfogat egyaránt jól összefüggésbe hozható volt a test teljes zsírtömegével és a törzs zsírtömegével, de mind a négy vizsgált csoportban az MRI-vel mért hasi zsírtömeget – ezen belül különösen annak intra- és retroperitonealis részét – a haskörfogat pontosabban határozta meg, mint a BMI.

A kardiometabolikus kockázat egyes elemei a HOMA-index, a triglicerid/HDL-koleszterin arány, a C-reaktív protein és a szisztolés vérnyomás. E kockázati tényezőkkel, de elsősorban a HOMA-val állt a legjobban összefüggésben a test teljes zsírtartalma, valamint maga a hasra lokalizálható zsíreloszlás. Ám az alsó végtag zsírmennyisége a vizsgált tényezőkkel negatív korrelációt fejezett ki. Az afroamerikai férfiakon és nőknél a haskörfogat szorosabb összefüggést mutatott a rizikófaktorokkal, mint a BMI, miközben a fehéreken ez nem igazolódott.

Elvégezték a regressziós vizsgálatot is a kardiometabolikus kockázati tényezők és a test zsírtömegének eloszlása között. Az összes rizikófaktor közül – a vizsgált személyek mindegyik csoportjában – az inzulinszint adta a legszorosabb kapcsolódást a test bármely zsírosszövetével (nők esetében a C-reaktív protein is). Különböző összefüggésekben modellezték a zsírtömegben belüli zsíreloszlás, valamint a mérhető paraméterek (BMI, haskörfogat) és a kockázati tényezők kapcsolatát. A legerőteljesebb összefüggést akkor észlelték, ha bármely zsírvizsgálati eredmény mellett az intraperitonealis zsírtömeg, illetve a haskörfogat külön is megjelent a modellben.

Utánajártak annak is, hogy a halmozódó kockázathoz, amelynek minden egyes összetevője folyamatosan változó, hozzárendelhető-e a három haskörfogati kategória (<88 cm, 88–102 cm, >102 cm). (Halmozódó kockázat: trigliceridszint ≥ 150 mg/dl, HDL-koleszterin-szint <40 mg/dl férfiakon és <50 mg/dl nőknél, HOMA $\geq 1,63$, szisztolés vérnyomás ≥ 130 Hgmm, vagy diasztolés vérnyomás ≥ 85 Hgmm, vagy vérnyomáscsökkentő kezelés, C-reaktív protein ≥ 3 mg/l).

Férfiaknál 102 cm haskörfogatig egy, azt meghaladóan kettő kockázati tényezővel kellett számolni a vizs-

Férfiakon a haskörfogatnak a cardiovascularis kockázatot előjelző ereje nagyobb, s a test zsíreloszlását igen pontosan tükrözi.

gált amerikai populációban. A nők körében másként alakult a helyzet: a legkarcsúbbak között egy, 88–102 cm közötti háskörfogat esetén kettő, e fölött három kockázati tényezőt észleltek, vagyis a háskörfogat kontinuus változásához növekvő számú kockázati tényezőt lehetett hozzárendelni (1. ábra).

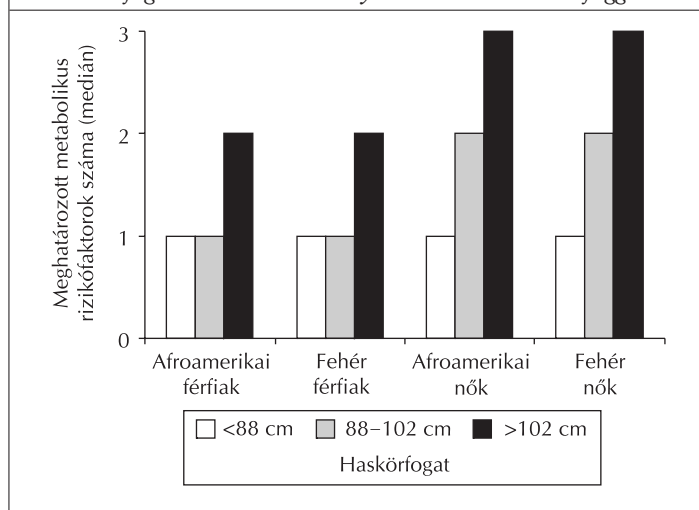
Következtetések

A test zsírtartalmának eloszlása jóval nagyobb kockázatot rejt, mint a teljes zsírtömeg nagysága. A nők alsó végtagra lokalizált zsírmennyisége kétszer akkora, mint a férfiaké, ám ez mégsem jelenik meg a cardiovascularis kockázatban, sőt, inkább protektív hatású. A test teljes zsírtartalmának ismeretében nőknél a BMI és a háskörfogat egyaránt nagymértékben összefügg a kockázati tényezők jelenlétével, ám a test zsírtartalmának arányát a BMI pontosabban adja meg. Ha azonban a test zsírtartalmának eloszlását a legmodernebb módszerekkel vizsgáljuk meg, akkor azonnal kiderül, hogy férfiakon a háskörfogat előjelző ereje nagyobb, s a test zsíreloszlását igen pontosan tükrözi. A vizsgált kockázati tényezők közül a C-reaktív protein és az inzulinrezisztenciát kifejező igen drága HOMA kapcsolódik legpontosabban az elhízáshoz. A különféle korrelációs vizsgálatok és multiplex regressziós analízisek alapján az állítható, hogy az intraperitonealis elhízás számos kockázati tényező, így elsősorban a dyslipidaemia független előjelzője. A tanulmány igazolta, hogy a derék/csípő hányadosnál a háskörfogat pontosabban jelzi a cardiovascularis kockázatot.

A Dallas Heart Study a legmodernebb (legköltségeesebb) vizsgálati módszerekkel kivitelezett, statisztikailag

1. ÁBRA

A háskörfogat és a kockázati tényezők számának összefüggése

korrekt tanulmány. A kutatók a hazai viszonyokhoz képest hihetetlenül nagy mennyiségű pénzzel rendelkeztek, amellyel, úgy tűnik, jól gazdálkodtak. Ilyen tanulmányok nem végezhetőek el minden évben, bárhol a világon. A tudományos sejtéseket sikerült pontosan elemezni, a végeredmény pedig nem azt igazolja, hogy újabb és újabb populációs vizsgálatokat kell majd végezni, hanem azt, hogy a meglévő adatok alapján a kivizsgált személyeket évekig, évtizedekig kell ellenőrizni. A Dallas Heart Study a Framingham városában végzett vizsgálódáshoz fogható, a végső következtetések levonásáig még vélhetően felnő néhány orvosgeneráció.

Dr. Nagy Viktor

Semmelweis Egyetem, II. Sz. Belgyógyászati Klinika

IRODALOM

1. Donald W. Reynolds Foundation. www.dwreynolds.org
2. Victor RG, Haley RW, Willett DL, Peshock RM, Vaeth PC, Leonard D, Basit M, Cooper RS, Iannacchione VG, Visscher WA, Staab JM, Hobbs HH; Dallas Heart Study Investigators. The Dallas Heart

Study: a population-based probability sample for the multidisciplinary study of ethnic differences in cardiovascular health. *Am J Cardiol* 2004;93:1473-80.

AZ ÉTREND-KIEGÉSZÍTŐK SZEREPE MINDENNAPJAINKBAN Továbbképző tanfolyam

Helyszín: Országos Tisztifőorvosi Hivatal, Fodor terem (1096 Budapest, Nagyvárad tér 2.)

Időpont: 2006. november 7.

Szervező intézmény: Országos Élelmiszerbiztonsági és Táplálkozástudományi Intézet.

A továbbképzés pontértéke: Orvosok részére 8 pont, egészségügyi szakdolgozóknak: 9 pont.

Részvételi díj: 7600 Ft; jelentkezési határidő: 2006. október 31.

Jelentkezés: e-mail: balazsaniko@oeti.antsz.hu

További információ: Balázs Sándorné, telefon: (1) 476-6476, fax: (1) 215-1545; www.oeti.hu